

A HALLGATÓI MUNKAVÁLLALÁS JELLEMZŐI A DEBRECENI ÉS A NYÍREGYHÁZI EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN

THE STUDENT EMPLOYMENT'S CHARACTERISTICS OF THE DEBRECEN UNIVERSITY AND THE COLLEGE OF NYÍREGYHÁZA

Kocsis Zsófia

Abstract: Our research paper investigates employment trends among university students and is based on qualitative and quantitative data. Data from my field-work and personal interviews provided the foundation for the qualitative analysis. Cross tabulation, factor and cluster were used in the secondary analysis of the IESA survey data. In my qualitative research I pointed out that there is a big and extensive student employment mediator system and several facts influence the students' decision. In contrast with an earlier project we found that family social status does not influence employment significantly. I concluded that the students' living- and value dimension can be different in these institutions and the causes of these differences have to be clarified. Finally, I examined the effect of employment on the results of learning. I concluded that employed students have significant advantage in future plans over the students who are not working. They have more learning ambitions and willingness to pursue further education as well as good objectives in life.

Keywords: higher education, student employment, work experience, student job center

1. A kutatás elméleti háttere

Az utóbbi időkben -a tömegesedő felsőoktatás korszakában- egyre jobban elmosódtak a határok a tanulmányok, a munka és a munkanélküliség között, hiszen ma már a munkába állás időpontja nem esik egybe a tanulmányok befejezésének, a diploma megszerzésnek időpontjával. A fiatalok életében már nincs egy meghatározott, előre megjósolható időpont, amikor bekapcsolódnak a munka világába (Bocsi, 2013). A kilencvenes években a felsőoktatási expanzió hatására folyamatosan tűnt el az egyetemi életre jellemző egységes oktatói és hallgatói kultúra, s ez a gyors változás a rendszerváltást követően a magyar felsőoktatásban is végbement (Pusztai, 2011). 1986-tól folyamatosan növekszik a nappali tagozatos hallgatók aránya. A rendszerváltás előtt az egyetemi hallgatók száma 100 ezer körüli volt, 2006-ra már 350 ezer fölé is emelkedett (Kertesi-Köllő, 2006), a demográfiai hullámvölgy miatt 2016-ban az összes hallgatólétszám közel 300 ezer fő (Veres 2016). A gazdasági életet és ezzel együtt a munkaerő-piaci folyamatokat érintő változásokkal is magyarázható, hogy az egyetemisták elkezdtek munkát vállalni a tanulmányaik során, az intézmények képviselői kezdetben a tanulmányokat veszélyeztető tényezőként tekintettek a hallgatói munkára, később egyre több képzési területen kezdték a képzés lényeges kiegészítő mozzanatának tekinteni. Tulajdonképpen nincs olyan magyarországi felsőoktatási intézmény, ahol ne érintené a hallgatókat az egyetem melletti munkavállalás, hiszen a hallgatók eltérő okokból ugyan, de bekapcsolódnak a munkaerő-piaci folyamatokba már az egyetemi tanulmányaik alatt. A tanulás és a munka közötti átmenet kérdéskörével már több kutató is foglalkozott (Gáti és Róbert 2011, Szöcs 2013, Csoba 2013). Csoba (2013) szerint egy fokozatos átmenet figyelhető meg a tanulás és a munka között. Kutatásában kelet-

magyarországi, kárpátaljai és partiumi egyetemisták munkatapasztalatait vizsgálta. Az általa megkérdezett fiatalok 76,6 százaléka rendelkezett tapasztalattal a munka világában. A megkérdezettek 73,7 százaléka már a középiskolai tanulmányai alatt is vállalt munkát. A 22 évesnél idősebbek jóval nagyobb arányban vesznek részt valamilyen munkatevékenységben akár szünidőben, akár a tanulmányi időszak alatt. Regionális eltérések figyelhetők meg a fiatalok munkavállalásában, a határon túliakkal szemben a kelet-magyarországi hallgatók kedvezőtlenebbnek látták a munkába állásukat tanulmányaik befejezése után. Gáti és Róbert (2011) kutatása foglalkozik a hallgatói munkavállalás motivációival. Az eredményeikből kiderült, hogy a kedvezőbb anyagi körülményekkel rendelkező hallgatók számára nem fontos az a fajta munkavégzés, ami csupán jövedelmi haszonnal jár. A munka és a tanulmányok kapcsolatában nem találtak különbséget a különböző anyagi háttérrel rendelkező hallgatók között, a szakirányhoz kapcsolódó munkavállalás tehát érinti mind a jobb, mind a hátrányos körülmények között élő hallgatókat. A magasabb státusú hallgatók nagyobb valószínűséggel számoltak be arról, hogy a tanulmányaiknak megfelelő területen dolgoztak. Gáti és Róbert kutatása jól mutatja, hogy a tanulás mellett végzett munka fontos lehet a későbbi munkába állás szempontjából. Nagy (2014) foglalkozott a duális képzés jelentőségével, hiszen az említett képzési forma fő jellemzője, hogy az elméleti képzés valamilyen oktatási intézményben, míg a gyakorlati képzés egy cégnél valósul meg, ahol megfelelő munkatapasztalatra tehetnek szert a hallgatók. A kutatás jól rávilágított, hogy egy duális képzés a hallgatók munkaerő piaci elhelyezkedésére pozitívan hat. *„A hallgatók támogatása, a munkaerő piachoz történő alkalmazkodás a csökkenő létszámú életkori csoportok miatt különösen fontos feladat.”* (Nagy, 2014. 51). Györgyi (2012) szerint a felsőoktatás feladata a munkára való felkészítés is, de ő emellett ő is kitér a szakmai gyakorlatok kulcsfontosságú szerepére. Úgy véli, hogy a szakmai gyakorlat hiányában a pályakezdők még azokat az előnyöket sem tudják érvényesíteni, ami a fiatalok javára írható (rugalmasság, mobilitás, jó tanulási kompetenciák). Ebből kifolyólag csak akkor szereznek állást, ha a munkáltató nem talál tapasztaltabb munkaerőt (Györgyi, 2012). Szabó (1998) kutatásából is kiderült, hogy a cégekkel való együttműködés fontos eleme lenne, hogy az egyetem olyan felkészítésben részesítse a hallgatókat, amelyek során elsajátíthatják, hogyan lehetnek hatékonyak a munkavégzés során. A munka növekvő szerepe miatt megváltozhat a hallgatók szabadidős tevékenysége, illetve pozitívan vagy negatívan befolyásolhatja a tanulmányi eredményességet.

A hallgatói munkavállalás következményeként felmerül egy igen fontos kérdés: mennyire befolyásolja a munkavégzés a diákok eredményességét? Az eredményesség lehet a különböző képességek, attitűdök jelenléte, viszont a normatív előírások soraiban nem tűnik fel a munkavállalással kapcsolatos elköteleződés, a munkába állás szándéka (Pusztai, 2013). A hallgatók felsőoktatásban nyújtott eredményességét már több kutatás során is próbálták megállapítani, s jelen adatbázis adott lehetőséget a téma vizsgálatára. Pusztai (2016) az IESA adatbázis lehetőségeihez mérten hat dimenziót hozott létre, s ennek alapján hat index képviseli a hallgatói eredményességet.

Az egyetemisták szabadidő felhasználásával is többen foglalkoztak (Bocsi, 2013; Nyüsti, 2014). Bocsi (2013) vizsgálta a hallgatók szabadidő felhasználását, amely során kiderült, hogy a tanulmányok mellett végzett munka térhódítása megkezdődött, amely a tipikus hallgatói létformák közötti egyensúly változását eredményezte. A hallgatói munkavállalás főként a tanulás illetve a szabadidejük csökkentésével valósulhat meg. *„Mivel a rendelkezésre álló időkeretek mindenki számára ugyanazok (egy nap 24 óra), a meglévő anyagi erőforrások viszont egyenlőtlenül oszlanak meg a különböző jellemzőkkel bíró hallgatók között, ezért joggal feltételezhetjük, hogy a diákok anyagiakra és időfelhasználásra vonatkozó gazdálkodási stratégiái is széles skálán szóródnak.”* (Nyüsti, 2014. 39).

Nem csak európai országokban volt észlelhető az említett változás, hanem az amerikai felsőoktatási intézmények esetében is. A mai napig nyilvánvaló, hogy az oktatás egy olyan befektetés, amely a későbbiekben hozza meg az eredményét az egyén és a társadalom számára. Bár az oktatás egyre több anyagi ráfordítást igényel, egyre többen jelentkeznek valamilyen oklevelet adó intézménybe. A diákok különböző okok miatt dolgoznak, beleértve a munkaerő-piaci tapasztalat, a karrierlehetőségek, valamint a kulturális kötelezettségek miatt. A főiskolai hallgatók foglalkoztatása nőtt az utóbbi négy évtizedben, jelenleg a diákok 80%-a dolgozik, az átlagosan 24 éves hallgatóknak több mint a fele dolgozik a tanév során (Riggert, Boyle, Petrosko, Ash, Rude-Parkins, 2006). Akik részmunkaidőben dolgoznak, ők is megközelítőleg heti 20 óra munkát vállalnak (Riggert et. al, 2006). A kutatásuk során

nyolc mérés bizonyította a munkavállalás pozitív és negatív hatását, de nagy részük nem bizonyított statisztikailag szignifikáns különbségeket.

Pascarella és Terenzini (1991) szerint az campuson vállalt munka növeli hallgatói részvételt és beilleszkedést az intézmény életébe, míg a kihelyezett munkák gátolják őket. Az eredmények bizonyítása érdekében egy longitudinális vizsgálatot végeztek 23 főiskolán, amely során igyekeztek megbecsülni a két munkatípus hatását. Azt a következtetést vonták le, hogy szerény, következtelen bizonyítékok utaltak arra, hogy bármelyik típusú munka komolyan gátolná a tanulást. Nem volt károsabb hatása a campuson és a campuson kívül végzett munkának, akár meghaladta a heti 20 órát, akár nem.

A tanulás, munka és szabadidő dimenzióját vizsgálva összefoglalóan elmondható, hogy a hallgatók munkavállalási szándékára több magyarázat is adható. A hallgatók egy része csupán a létfenntartás céljából dolgozik, főként a kedvezőtlenebb gazdasági tőkével rendelkezők. Egy másik részük a szabadidős szükségleteik kielégítése miatt vagy szakmai fejlődés céljából vállal az egyetem mellett munkát. Ebből kifolyólag megnövekedett a diákmunkák szerepe, s általuk egyre több hallgató kerül be a munka világába (Szócs, 2013).

2. A kutatás menete, módszerei

A hallgatói munkavállalást komplex módon igyekeztünk megközelíteni, figyelembe venni mind a hallgatók, az oktatók és a diákszövetkezetek szemszögét. A vizsgálat során a Debreceni Egyetem és a Nyíregyházi Egyetem hallgatóinak munkavállalási motivációit kívántuk összehasonlítani kvalitatív és kvantitatív módszerek alkalmazásával és információkat kapni az egyetemisták munkavállalási motivációiról, a munkák jellegéről, a munkavégzés hatásáról. A kutatás kvantitatív elemzéseket és komplex vizsgálati szempontokat is érvényesít, ebben a tanulmányban csak a kvalitatív elemzés eredményei, pontosabban a hallgatókkal készített interjúk kerültek bemutatásra.

A kvalitatív módszerek alkalmazásával igyekeztünk az egyéni különbségek és sajátosságok feltárására, segítségükkel lehetőségünk nyílt megismerni a célcsoport gondolkodásmódját, a munkavállalási motivációit. A hallgatókkal készített interjúk felderítő jelleggel készültek, hogy átfogóbb képet kapjunk a munkavállalási szokásokról és ezek hatásairól. Célunk továbbra is az összefüggések mögöttes jelentéseinek és mintázatainak feltárása. A kutatásra 2016 novemberében került sor. Ebben az időszakban vettem fel a kapcsolatot az interjúalanyokkal, 16 debreceni és 7 nyíregyházi hallgatóval készítettem strukturált személyes interjúkat, a továbbiakban ennek eredményeit szeretném részletesen bemutatni.

3. A kvalitatív kutatás eredményei

3.1. A hallgatói interjúk elemzése

A hallgatókkal készített interjúk felderítő jelleggel készültek, a vizsgálat során a tematikus elemzés mellett döntöttem. Az interjú kérdései a családi háttér, a szabadidős tevékenységek, az anyagi helyzet, a munkavállalási szokások és a jövőbeli tervek köré csoportosultak. A következőkben azt vizsgálom, hogy milyen tipikus válaszokat adtak a hallgatók, egyes témakörökről összefoglalva jelenítettem meg információkat, ugyanis a vizsgálatomban a munkavállalási szokásokra, motivációkra fókuszáltam, így azokat mutatom be részletesen.

Az interjúalanyok átlagéletkora 23, a kutatásban 15 lány és 8 fiú vett részt, s közülük mindenki dolgozott, voltak olyan hallgatók is, akik a fizetett munka mellett önkéntes munkát is vállaltak. A debreceni hallgatók különböző szakokon folytatják a tanulmányaikat, vannak közöttük biológusok, jogászok és mérnökinformatikusok, de hidrobiológus mesterszakos hallgató is. A nyíregyháziak diákok főként tanító valamint csecsemő- és kisgyermeknevelő szakon tanulnak, illetve vannak néhányan, akik programtervező informatikus, mezőgazdasági- és élelmiszeripari gépészmérnök szakon fog végezni.

Ha az interjúalanyok családi hátterét vizsgáljuk, elmondható, hogy a hallgatók nagy részének a szülei középfokú végzettséggel, majd szakmunkás illetve felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. Általában jó viszonyt ápolnak a szüleikkel, szabadidejükben igyekeznek közös programokat tervezni, ám a

szülők elfoglaltsága és a diákok „kettős élete” miatt ez nehezebben kivitelezhető. Ugyanis a megkérdezett tanulók életvitelét valóban a kettősség jellemzi. Ők azok a hallgatók, akik nem csak az egyetem világában, hanem a munka világába is bekapcsolódtak és mindkét helyen próbálják megállni a helyüket. A hallgatók többségét a szülők nem tudják anyagilag támogatni, a családi hozzájárulás az ételek elkészítésében ki is merül. Természetesen van különbség a támogatott diákok között is, néhány tanulónál a szülői finanszírozás nem haladja meg a havi 5.000 forintot, míg másoknál a havi 45.000 forintot is eléri. Az interjúban kitértem arra is, hogy milyen kiadásai vannak a hallgatónak? Mi az, amire havi szinten költeniük kell? Mekkora az az összeg, amit havi szinten csak magukra költhetnek? Egyértelmű, hogy a családjuktól külön élő hallgatóknak kötelező kiadásuk az albérlet vagy kollégium havidíja, valamint a számlák kifizetése, de volt olyan diák is, akinek a havi kiadása a szórakozási igényeinek a kielégítése volt. A hallgatóknak átlagosan 40-70.000 forintra van szükségük minden hónapban, amit főként önerőből kell kifizetniük. Ha belegondolunk egy támogatás nélküli fiatal számára havi szinten ezeknek az összegeknek az előteremtése nem egyszerű feladat, a kiadásait csak a munka által tudják finanszírozni. Az interjú során nem csak a felmerülő költségeikre voltam kíváncsi, hanem arra is, hogy mennyit tudnak saját magukra költeni az általuk megkeresett összegből. A hallgatók a leggyakrabban azt nyilatkozták, hogy nem nagyon tudnak félretenni, havonta 5.000 és 15.000 forint az az összeg, amit a hobbiakra, szórakozásra, ruhákra vagy könyvekre tudnak fordítani, de vannak olyan időszakok is, amikor semmit nem tudnak a saját örömeikre vásárolni. Némelyiküket ez a tény eléggé elszomorítja, ugyanis elmondásuk szerint a hét minden napján vagy az egyetemen vagy a munkahelyen „talpálnak” és a hónap végére mégsem marad annyi pénzük, amiből egy kicsit megjutalmazhatnák magukat. S ebből következett egy nagyon fontos kérdés: mégis mennyit és hol dolgoznak az egyetemisták?

3.1.1. Korábbi munkahelyek

Az interjú ezen szakaszában a hallgatók korábbi munkavállalási szokásait igyekeztem feltárni (korábbi munkahelyeinek a számát, a munkájuk típusát). Az interjúalanyok nagy része végigjárta a tipikus diákmunkák ranglétráját. Vannak közöttük olyanok, akik gyárban, áruházakban dolgoztak, voltak, akik pultosként és hostessként illetve néhányan idénymunkát is vállaltak.

„Hostessként is dolgoztam, valamint minden nyáron ugyanannak az embernek dolgozok napszámban. Málnát szedek minden nap, hajnal 5-től egészen addig, amíg van munka...” (lány, NYE)

Néhányuknak sikerült olyan diákmunkát találni, amely lehetővé teszi a szakmai fejlődésüket, néhányan csak tapasztalatot szereztek és kialakítottak egy olyan álláskereső stratégiát, ami a számukra a legmegfelelőbb volt. Viszont ebből is látható, hogy nem egyszerű olyan munkahelyet találni ami, összeegyeztethető az órarenddel, megfelelő szervezés kapcsolódik hozzá s nem beszélve arról, hogy mennyit lehet keresni a munka során. Hiszen ezeknél a hallgatóknál is, a munka a tanulás elől veszi az időt, s nem mindegy milyen anyagi megtérülésben részesül a diák.

3.1.2. Diákszövetkezetekről alkotott vélemények

A hallgatók közül nagyon sokan beszámoltak, arról, hogy észleltek különbségeket az egyes diákszövetkezetek között. Valaki a bérek között látott hatalmas különbségeket, egyesek az iskolaszövetkezetek által kínált munkák minőségében, míg néhányan az irodai dolgozók segítőkészségében.

„Valahol kedvesek és valahol iszonyat bunkók...” (lány, DE)

„Egyes szövetkezetek mesterségesen alacsonyan tartják a béreket és befolyásolják, ki milyen munkát kap meg.” (fiú, DE)

„Mindenképpen. A szervezettség, és pl.: a modern ügyintézés lehetősége. Például: jelenlegi iskolaszövetkezetemnél sok dolgot online meg tudok oldani.” (fiú, DE)

A hallgatók véleményéből látszik, hogy egyáltalán nem mindegy, hogy ki milyen diákszövetkezethez kerül, és milyen munkát kap. A diákok általában kiválaszthatják, hogy milyen munkára szeretnének jelentkezni, ha szerencsésük volt, akkor az elvárásaiknak megfelelő munkát kaptak, ha nem, akkor csupán tapasztalatot, hogy melyik lesz az a diákmunka, amit a közeljövőben elkerülnek.

Természetesen, akik diákszövetkezeteken keresztül kaptak munkát az utalást a szövetkezet végzi, illetve minden hallgatóra vonatkozott, hogy a tagsági díjakat be kellett fizetniük illetve a szükséges papírokat el kellett rendezniük. Csupán néhány olyan hallgató volt, aki ismerős által jutott be a jelenlegi munkahelyére.

„Igen, volt egyéb kiadásom. Az egészségügyi kiskönyv 5000 forint, póló 3000 forint, kitűző 300 forint. Nem igazán örültem, azért jelentkeztem munkára, hogy pénzt keressek, kissé nehézkes volt ezeket kifizetnem.” (lány, NYE)

„Igen, egészségügyi kiskönyv és alkalmassági vizsgálat, melynek összege körülbelül 10-12.000 forint volt.” (lány, NYE)

Bár ezeket az összegeket csak évente egyszer kell a diákoknak kifizetni, mégis megterhelő lehet egy olyan tanuló számára, akit nem támogatnak, nem kap ösztöndíjat és valóban a semmiből kell előteremtenie a munkába álláshoz szükséges összeget. A hallgatók említették, hogy az sem mindegy, hogy a tagsági díjat előre kell befizetni vagy utólag vonják le a fizetésükből. A nyíregyházi fiatalok állítása szerint is nagyon különbségek vannak egyes diákszövetkezetek között. Akárcsak a debreceni hallgatók ők is az órabérek, a munkatípusok és a személyzet részéről érzékelték különbségeket.

„Sajnos van. Van, ahol szimpátia alapján megy, ki kinek a kicsodája. Undorító. Például xy Diákszövetkezet Nyíregyházán. Első munkanap, éjszakai műszakra iratkoztam fel, kaja, munkaruha frissen, délután aludtam, kimegyek a gyárhoz a külterületis, drága buszjeggyel, majd közlik, hogy itt van negyven ember, de csak harminc mehet be. Hmm...na, akkor te nem jöhetsz, te sem, te sem. Na, akkor a maradék... Megkérdezték, ki melyik hónapban született. Aki ősszel vagy télen, ők mehetnek haza. Szervezés nulla, úgy bánnak az emberrel, mint egy kutyával, aztán ha bekerülsz dolgozni, van, aki végigmelózza a nyolc órát, van, aki meg a sarokban telefonál, és neki nem szólnak. Amikor tíz percnél tovább voltam már kaptam fejmosást. Hát nincs az az isten, hogy többet oda menjek...” (lány, NYE)

Természetesen nem minden diákszövetkezetre jellemző ez a bánásmód, a diákoknak sikerült olyan szövetkezeteket találni, ahol elégedettek az órabérekkel és az irodai dolgozókkal. Akiknek problémájuk volt, vagy szövetkezetet váltottak, vagy több helyre is beregisztáltak, hogy minél kedvezőbb helyzetbe kerüljenek a munkavállalás során.

3.1.3. A kereset

A hallgatók munkához való viszonyát egyrészt meghatározza, hogy milyen segítséget kapnak a munka megkezdése előtt akár a diákszövetkezet, akár az ismerősök részéről. Viszont nagyon sokat számít az is, hogy bizonyos munkákért milyen órabért kapnak, és az sem mindegy, hogy heti vagy napi szinten mennyit kell dolgozniuk. A megkérdezett hallgatóknál is jellemző volt, hogy az alap órabért kapják, tehát 639 forintot keresnek óránként. Akik ennél magasabb órabérben vannak, azoknak a munkavégzésükhöz valamilyen szakmai tapasztalat, jártasság is szükséges vagy a magasabb órabért a különböző jutalékok, pótlékok révén kapják meg.

„A Közép-Kelet Európa HR alelnökének vagyok a gyakornoka. Sokat fordítok angolról magyarra és fordítva. Elemzek, statisztikai számításokat végzek, kimutatásokat csinállok, információkat gyűjtök be országokból. Hivatalosan hetente 2 napot kellene dolgoznom, de mivel az egyetemen minden nap van órám, így ez lehetetlen. Örülök, ha egy héten 10-12 órát tudok dolgozni. Ösztöndíj keretében dolgozok. Nem órabérem van, hanem modulokat néznek, tanulmányi átlag, nyelvhasználat, pontos érkezés, hasznosság stb. Ha heti 16 órával számolok, akkor nettóban kb. 780 forint órabérbe jönne ki a fizetésem, ami a diákmunkákhoz képest eléggé magas...” (lány, DE)

„Többnyire árut tölteni szoktam. Hetente 1-2-3 nap megyek dolgozni, nyáron szinte mindennap. 8 vagy 8.5 órát dolgozom. Nem kell sokat utaznom, mert Debrecenen belül dolgozom. Az órabér bruttó 811 forint, vasárnap ez bruttó 1065 forint. A munkámhoz érettségi sem szükséges, kb. csak olvasni kell tudni...” (lány, DE)

„Ahhoz képest, hogy kötelező minimum két idegen nyelv tudása, olasz panaszokat kezelek, de a belső kommunikációs nyelv az angol, tehát ez is alapelvárás, úgy érzem, nem keresek valami jól

a bruttó 810-860-as órabérrel, amire ráadásul nem jár semmilyen vasárnapi/éjszakai műszakpótlék. Véleményem szerint ez nem igazán fair, még a Spar-ban is jobban kerestem időnként, pedig oda semmi elvárás nem volt, bárki mehetett.” (lány, DE)

Talán az utolsó hallgató véleménye is alátámasztja azt, hogy nem mindegy, milyen szövetkezet által vállalnak munkát a hallgatók, hiszen a magasabb szakmai tudás több helyen is elvárás volt, viszont az órabérek nem ezt tükrözték. Márpedig az egyetem mellett dolgozó hallgatóknak egyáltalán nem mindegy, hogy ugyanazért az összegért egy szellemileg megterhelő, koncentrációt igénylő munkát végeznek vagy éppen egy áruházban dolgoznak vasárnaponként, mint ahogy az sem, hogy elég napi 8 órát dolgozniuk vagy kénytelenek a napi 10-12 órát is bevállalni. Hiszen minden munkával töltött óra a tanulástól veszi el az időt. A megkérdezett diákok átlagosan heti 16 órát dolgoznak különböző elosztásban. Vannak, akik heti egy- két alkalommal dolgozik 8 órát, de olyanok is, akik hetente 3-4 alkalommal is teljes munkaidőben dolgoznak. A hallgatók között volt olyan, aki minden nap 8 órát dolgozott, bár előnye volt abban a tekintetben, hogy a szakmájához kapcsolódó munkája van, amit akár otthonról is végezhetett.

„A munkámhoz elengedhetetlen, hogy valaki rendelkezzen hálózati tudással, UNIX alapú rendszerek működésével, tudjon beszélni angolul szakmai, társalgási szinten, mivel a kommunikáció angolul folyik telefonon és levélben egyaránt az ügyfelekkel. Egy héten, minden hétköznap 7:00-19:00 között dolgozok 8 és fél órában, teljes állásban. Van, hogy egy hetet ügyelnem kell, ami azt jelenti, hogy 24 órában hívhatnak telefonon ilyenkor akárhol is vagyok, elő kell kapnom a laptopom és megoldanom a problémát. Mobilis a munkám legalább, tehát hazavihetem, de ez már azt is jelentette, hogy előadás közepén kellett dolgoznom.” (fiú, DE)

Vannak azonban, olyan hallgatók is, akik hetente kétszer, de akár háromszor is 12 órában dolgoznak. Ez a fajta beosztás megterhelő lehet az egyetemisták számára, akár hétköznap, akár hétvégén dolgoznak, hiszen egy ilyen műszakot még nehezebb összeegyeztetni az egyetemi órákkal.

„A Nespressonal vagy BoutiqueCoffeeSpecialist-nál dolgozom, hetente 3-4 alkalommal 12 órát dolgozom, mostanában kicsit többet. Alapvetően szeretem a munkám, bár tény, hogy a sok 12 óra egymás után sokszor nem kicsit kimerít. A munkát kellett mostanában előnyben részesítenem, mert kellett a pénz, a szüleim sem támogattak, de ideje lesz most már az egyetem befejezésére koncentrálni.” (lány, DE)

„Határozottan kevesebbet tanulok, sokszor munkaidőn kívül is a munkán jár az eszem, izgulok, hogy nem rontottam-e el valamit, hogy fogok válaszolni xy-nak, mi lehetne a megoldás stb., emiatt sokkal kevésbé koncentrálok a tanulásra.” (lány, DE)

Az egyetem és a munka összehangolása nagyon nehéz feladat, főként akkor, ha mindkét területen teljesíteni akarnak. A megkérdezett hallgatók is úgy gondolták, hogy a tanulás a legfontosabb, nem mehet semmi a tanulás rovására. Azonban nagyon sokan függenek a munkától, ha nem dolgoznak, nem tudják fenntartani magukat, de valakinél a tandíj kifizetése is a munkától függ.

„Én tulajdonképpen csak és azért dolgozom, hogy fenn tudjam tartani magam, a tanulmányaim sokkal fontosabbak, hisz azért is vagyok itt, távol otthonról. Sajnos ez a gyakorlatban nem tükröződik.” (lány, DE)

Jól körvonalazóik, hogy nem egyszerű olyan munkahelyet találni, ami összeegyeztethető az órarenddel, megfelelő szervezés kapcsolódik hozzá s nem beszélve arról, hogy mennyit lehet keresni a munka során. Hiszen ezeknél a hallgatóknál is, a munka a tanulás elől veszi az időt, s nem mindegy milyen anyagi megtérülésben részesül a diák. Mindannyian ügyelnek arra, hogy a munka ne legyen negatív hatással a tanulmányi eredményükre, de nagyon sokszor érzik magukat fáradtnak, nehezen tudnak koncentrálni. Ezeket a hatásokat főként azok a diákok jegyezték meg, akik éjszakai műszakot vállalnak be.

„Soha nem felejttem el, milyen fáradt voltam akkor, amikor éjszakai műszakot vállaltam. Reggel 6-ig dolgoztam, hazaértem, lezuhanyoztam, reggeliztem és 8-ra mentem órára, mert nem volt több hiányzásom. Szinte remegtem a fáradtságtól, de nem tudtam mást csinálni, alig volt pénzem és napközben az órák miatt nem tudtam dolgozni.” (lány, NYE)

3.1.4. A munka és a tanulmányok kapcsolata

A megkérdezett hallgatóknál a tanulás és a munka egy érdekes kapcsolatban áll, és nehéz közöttük az egyensúlyt megteremteni. Az interjúalanyaim között a többségnek egyáltalán nem kapcsolódik a munka a tanulmányaikhoz, 8 diáknak igen és 1 hallgatónak részben.

„Jelenleg gyakorlaton vagyok, amelyért fizetést kapok, mellette az Aegon biztosító Zrt.-nél is dolgozok. Ezek stabil munkahelyek számomra. 8 órás munkaidőben dolgozok, a munkabérémmel meg vagyok elégedve, mint gyakornok. Máshol nem is kapnak pénzt a diákok a munkájukért, mert a munkáltató tudja, hogy úgy is elvállalják, hogy ne legyen fennakadás az iskolában. A másodállásom kötetlen munkaidejű, a fizetésemmel ott is teljesen meg vagyok elégedve, segítőkész munkatársak, menedzser. Két dolgot szeretek, beszélni és a számítógépen dolgozni. Így mind a kettőt tudom csinálni. Sokat fejlődtem mind a két téren. A munka csak a tanulmányom javára válhat. Hiszen tapasztalatokat szerzek, melyeket később az iskolapadba tudok majd kamatoztatni. Januárban végzek, remélhetőleg felvesznek a jelenlegi gyakorlati munkahelyemre.” (fiú, NYE)

Szerencsésebb helyzetben vannak azok a tanulók, akiknek részben, vagy teljes mértékben kapcsolódik a munkájuk a tanulmányaikhoz, hiszen ők a munkájuk által nem csak anyagilag, de szakmailag is nyereséghez jutnak. Ők azok, akik a munkavégzés alatt is fejlődhetnek, szakmai tapasztalatra tehetnek szert és a munkájuk nem veszi el az időt a tanulástól.

3.4.5. Jövőbeli tervek

A jövőbeli terveket illetően egyhangúan azt a választ kaptam, hogy mindenki a saját szakmájában szeretne elhelyezkedni a diploma megszerzése után. Voltak olyanok, akik szeretnének mesterképzésben is részt venni. A hallgatók úgy látják, hogy az egyetem elvégzéséig dolgozni fognak, nem csak a megélhetés, hanem a tapasztalatszerzés céljából is. Az utolsó kérdésem arra vonatkozott, hogy az eddigi tapasztalataik után, milyen lenne számukra az ideális munkahely. Melyek azok az értékek, amelyek befolyásolják őket egy munkára jelentkezés során? A hallgatók egytől egyig említették a magas, de legalábbis megfelelő kerestet, aztán a szakmai fejlődést és a rugalmasságot tartják a legfontosabbnak.

3.1.6. Egyéni vélemények

Az interjú utolsó részében a diákok véleményt alkottak arról, hogyan támogathatná a felsőoktatási intézményük a hallgatói munkavállalást. Kifejthették, hogy milyen megoldások segíthetnék az egyetem és a munka összehangolását.

„Az intézménynek magának nem tudom, de a karom a munkáltatókkal jó kapcsolatot ápol, és cégspecializáltan tart órákat a hallgatók számára. Szerintem ez megfelelő módja. Továbbá szakmai napok keretében megismerkedhetünk különböző cégekkel és annak lehetőségeivel.” (fiú, DE)

„Tudom, hogy ez lehetetlen, de több ösztöndíjat ajánlanék. Nem támogatom azt, hogy előadásokra nem kell bejárni, szerintem fontos, én ha tehetem, be is járok minden előadásomra. Esetleg segíthetnének munkákat kiközvetíteni, Debrecenben véleményem szerint nagyon nehéz diákként munkát találni.” (lány, DE)

„Szakmai gyakorlatot nagyon fontosnak találom, és szerintem remek lehetőség, én támogatnám, mindenhol.” (lány, DE)

„Véleményem szerint érdemes kiemelt figyelmet szentelni az ösztöndíj, illetve gyakornoki programoknak – ennek kiváló példája a duális képzés.” (fiú, DE)

„Közös szerződéseket kötnék egyes iskolaszövetkezetekkel, amelyek ezután jobban adna lehetőséget a felsőoktatásban tanulók számára, ha dolgozni szeretnének. Nem kellene procedúrákon (munkahelykeresése, regisztrációs folyamatok, bejutás egyes műszakokba, stb.) keresztül mennünk, míg eljutnánk a munkáig.” (lány, NYE)

A hallgatók válasza azt mutatják, hogy a tanulmányok melletti munkavégzés problémájának a megoldását az egyetem és a munkaadók, a cégek együttműködésében, és a szakmai gyakorlatok támogatásában látják. Véleményük irányadó a kutatás folytatását illetően.

4. Összefoglalás

A kutatásomban a Debreceni Egyetem és a Nyíregyházi Egyetem hallgatóinak munkavállalási jellemzőinek a bemutatását kíséreltem meg, ugyanis az egyetemisták belépése a munkaerőpiac világba egyre gyakoribb jelenség. Az elméleti háttér áttekintése után az empirikus részben a kvalitatív kutatás eredményeit ismertettem. A hallgatókkal készített interjúk pedig alátámasztották azt a tényt, hogy az egyetemisták munkavállalása egy összetett jelenség. Elmondható, hogy az egyetemisták nagy részét a szüleik nem tudják anyagilag támogatni, így a szükséges anyagi források megteremtése miatt kénytelenek munkát vállalni. Csekély azoknak a hallgatóknak a száma, akik a tanulmányaikhoz kapcsolódó munkát végeznek, s ezáltal szakmai fejlődésre is szert tehetnek. Ettől függetlenül a diákok a választott szakmájukban szeretnének elhelyezkedni és ennek érdekében mindent megtesznek, elmondásuk szerint a munka nem mehet a tanulmányuk rovására. A megkérdezett diákok számára a magas kereseti lehetőségek, az szakmai fejlődés és előrelépés a legfontosabb. Mindannyian fontosnak tartják az egyetem és a munkavállalás összehangolását, a szakmai gyakorlatokat és a szakmához kapcsolódó diákmunkákat részesítenék előnyben. Az eredmények további kutatások elvégzésére sarkallnak, hogy részletesebb képet kapnak a debreceni illetve nyíregyházi egyetemisták munkavállalási jellemzőiről, főként a mélyebben gyökerező, finom összefüggések hálózatáról. A vizsgálat további részében még több hallgatóval készítenék interjút, illetve komplex módon közelíteném meg a hallgatói munkavállalás témakörét, amely során az oktatók és az iskolaszövetkezetek perspektíváit is bemutatnám. Az eredmények segíthetnek a munkavégzés és tanulmányok összehangolásában, hiszen a meglévő hallgatói és oktatói interjúkból javaslatokat lehet megfogalmazni, amelyekkel mindkét fél helyzete megkönnyíthető lenne.

Irodalomjegyzék

- Bocsi V. (2013): Munkaértékek a felsőoktatásban. In Darvai T. (szerk.): *Felsőoktatás és munkaerőpiac – eszményektől a kompetenciák felé*. SETUP – Belvedere Meridionale, Szeged, 67-87.
- Csoba J. (2013): Munka és tanulás. A felsőfokú képzésben részt vevő hallgatók munkatapasztalata. *Esély* 2013/4. 30-50.
- Gáti, A. és Róbert, P. (2011): Munkavállalás a tanulás mellett: kényszerűség vagy befektetés? In Garai O. és Veroszta Zs. (szerk.): *Frissdiplomások*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit, Budapest, 93-111.
- Györgyi Z. (2012): *A képzés és a munkaerőpiac. Találkozások és töréspontok*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest
- Kertesi, G. és Köllő, J. (2006): Felsőoktatási expanzió, „diplomás munkanélküliség” és a diplomák piaci értéke. *Közgazdasági Szemle* 3.
- Nagy T. (2014): E-learning és a duális képzés. In Mészáros A. (szerk.): *A felsőoktatás tudományos, módszertani és munkaerőpiaci kihívásai a XXI. században*. Széchenyi István Egyetem, Győr, 41-54.
- Nyüsti Sz (2014): Nappali tagozatos hallgatók bevételeinek és időfelhasználásának egyenlőtlenségei. In: Kiss L. (szerk.): *A felsőoktatás szociális dimenziója. A Eurostudent V. magyarországi eredményei*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. 39-53.
- Pascarella, E.T., Edison, M.I., Nora, A., Hagedorn, L.S. és Terenzini, P.T. (1998): *Does Work Inhibit Cognitive Development during College?* Educational Evaluation and Policy Analysis, 20. 2. 75-93.
- Pusztai G. (2011): *A láthatatlan kéztől a baráti kezekig. A hallgatói értelmező közösségek a felsőoktatásban*. Új Mandátum, Budapest.
- Pusztai G. (2013): A felsőoktatás munkára felkészítő szerepe a hallgatók értelmezésében. In Kun A., Polónyi I. (szerk.): *Az Észak-Alföldi régió helyzete: Képzés és munkaerőpiac*. Új Mandátum Kiadó, Budapest, 9-29.

Pusztai G. (2016): Az intézményi hatás és forrásai. In Bocsi V., Ceglédi T. és Pusztai G. (szerk.) *A felsőoktatás (hozzáadott) értéke*. PARTIUM, Nagyvárad-Budapest. 112-137.

Riggert, S.C., Boyle, M., Petrosko, J.M., Ash, D. és Rude-Parkins, C. (2006): Student Employment and Higher Education: Empiricism and Contradiction. *Review of Educational Research*, 76.1. 63-92.

Szabó Cs. (1998): Diplomások elhelyezkedési esélyei. *Educatio*, 1998/III. szám 599-606.

Szőcs A. (2013): Munkaviszony és viszony a munkához – hallgatók a Debreceni Egyetemen. In Darvai T.(szerk.): *Felsőoktatás és munkaerőpiac – eszményektől a kompetenciák felé*. SETUP – Belvedere Meridionale, Szeged, 87-125.

Veres P. (2016): Az 1988-2014 közötti korszak áttekintése a felsőoktatási stratégiai dokumentumok alapján. In Derényi A., Temesi J. (2016): *A magyar felsőoktatás 1988 és 2014 között*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 13-36.

Szerző

Kocsis Zsófia, Debreceni Egyetem, Debrecen (Magyarország). E-mail: zsofikocsis6@gmail.com

Köszönetnyilvánítás

A kutatás a Nemzeti Kiválóság ÚNKP-16 ösztöndíj által valósult meg.